

ENGELSİZ YAŞAM

Özürlüler Yasası, erişebilirlik ve ulaşılabilirlik konusunda ' Ülke yedi yıl içerisinde bu sorunları çözer.' demekte. Uygulamaların gerçekleştirilmesi için tanınan yedi yıllık süre 7 Temmuz 2005 tarihinde başlamıştır.

Türkiye Engelliler Araştırması'nın verilerine göre ülkemizdeki engelli nüfusun toplam nüfusa oranı yaklaşık % 12. Ülkemizde yaklaşık 9 milyon engelli yaşamakta yani her sekiz insandan biri engelli. Buna rağmen günlük hayatta, bırakın bu oranlarda, binde bir oranlarında engelli ile bile karşılaşmıyoruz. Kaçımız sabahları işe giderken otobüs durağında bekleyen görme engelli birini gördü veya sinemada tekerlekli sandalye ile film izleyene rastladınız mı? Bir alışveriş merkezinde işaret dili ile konuşan iki insanla karşılaştınız mı? 17 milyonluk İstanbul'da ben daha hiç bir vapurda engelli görmedim. Peki ama neden? Herhangi bir engeli olan insanın hayata karışması yasak mı yoksa?

Ülkemizde 'yaşamak' o kadar zor ki... Topuklu ayakkabıyla sokakta gezebiliyorsanız denge konusunda özel bir yeteneğiniz var demektir. Bozuk kaldırımlar, zeminde seviye farklılıkları, ızgara ve boşluklar, engeller, çıkıntılar, döşeme kaplamaları... Sanki amaç bir noktadan diğer noktaya varmak değil, tüm duyularımızı sonuna dek açık tutarak zorlukları aşmaya çalışmak...

Ülkemizde toplu ulaşım her geçen gün artmakta. Otobüs hatları çoğalmakta, metro durakları arttırılmakta, yeni vapur hatları eklenmekte. Bu güzel gelişmelerin, herkesin kullanımına uygun olması çok önemli. Daha alçak basamaklı otobüslerle otobüslere binilmesi kolaylaştırılmalı. Yolcu bekleme duraklarında ölçülere dikkat edilmeli, her durakta tekerlekli sandalye kullanıcısı için gereken en az alanlar dikkate alınmalı, otobüs ile kaldırım taşı arasındaki bağlantı düşünülmesi. Ancak maalesef bırakın duraklardaki kritik ölçüleri, kaldırımın genişlikleri bile bir tekerlekli insanın geçmesi için çoğu yerde uygun değil. Genç, sağlıklı bir vatandaş olarak vapura binerken önce ezilmemek sonra da denize düşmemek için pür dikkat kesiliyorum. Bu değişmelidir.

Yönetmeliklerle yavaş yavaş da olsa, engelsiz yaşama doğru adımlar atılmakta. (Yönetmelikler yoruma açık. Bu sayede yatırımcı istediği takdirde çıkarları doğrultusunda projede değişiklik yapabilmekte.) Günümüzde yeni yapılan pek çok binada rampa bulunuyor. Ancak o eğimlerden yukarı çıkmak yerine, neredeyse merdiveni kullanmak daha kolay. En fazla eğimin 1/12 olması gerekirken -ki o bile fazlayken- 1/20 eğimli rampalar görülebiliyor. Rampanın yapılmasının mümkün olmadığı yerlerde engelli asansörleri kullanılabilir.

Engellilerin, bina içinde rahat hareket etmeleri için yapılması gerekenler o kadar da zor değil. Dikkat edilmesi gereken başlıca konular:

Eşikler: Girişler, dış mekândaki yüzey ile aynı hizada olmalıdır. Çok küçük bir çıkıntı bile özellikle tekerlekli sandalye kullanıcıları için risk oluşturabilir. Eşik çok gerekliyse kot farkını yumuşatacak profiller kullanılmalıdır

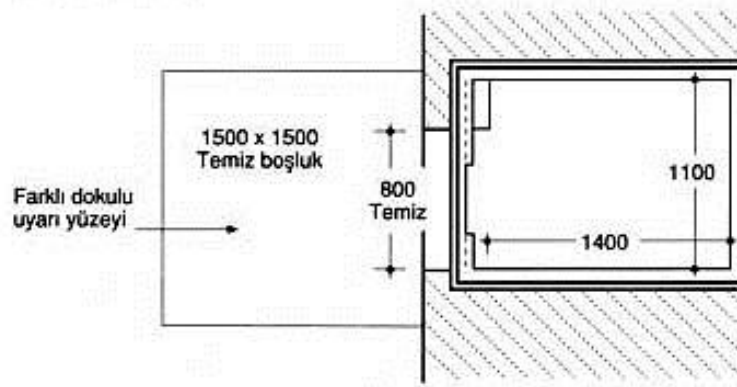
Kapılar: Kayan otomatik kapılar diğer kapılara göre tercih edilir. Eğer menteşeli kapı kullanılacaksa, açılış mesafesinin tekerlekli sandalyeye olanak tanınması için düzenlemeler yapılmalıdır. Giriş kapıları güç kullanılmadan el ile kontrol edilebilir kontrol edilebilir. Hidrolikli kapıları hareket ettirmek için daha fazla güç gerektiğinden engelliler tarafından rahat kullanılamaz.

Kamu tarafından kullanılan giriş kapıları açılış boşluğu en az 100 cm olmalıdır. Diğer kapılarda ise temiz boşluk 80 cm'in altına inmemelidir.

Kapı kolları: Kollar, zayıf beceri ile çekilebilecek formda seçilmelidir. Topuz kollar bu nedenle kullanışsızdır. Kapı kolları zeminden 90-120 cm aralıkta bir yüksekliğe monte edilmelidir.

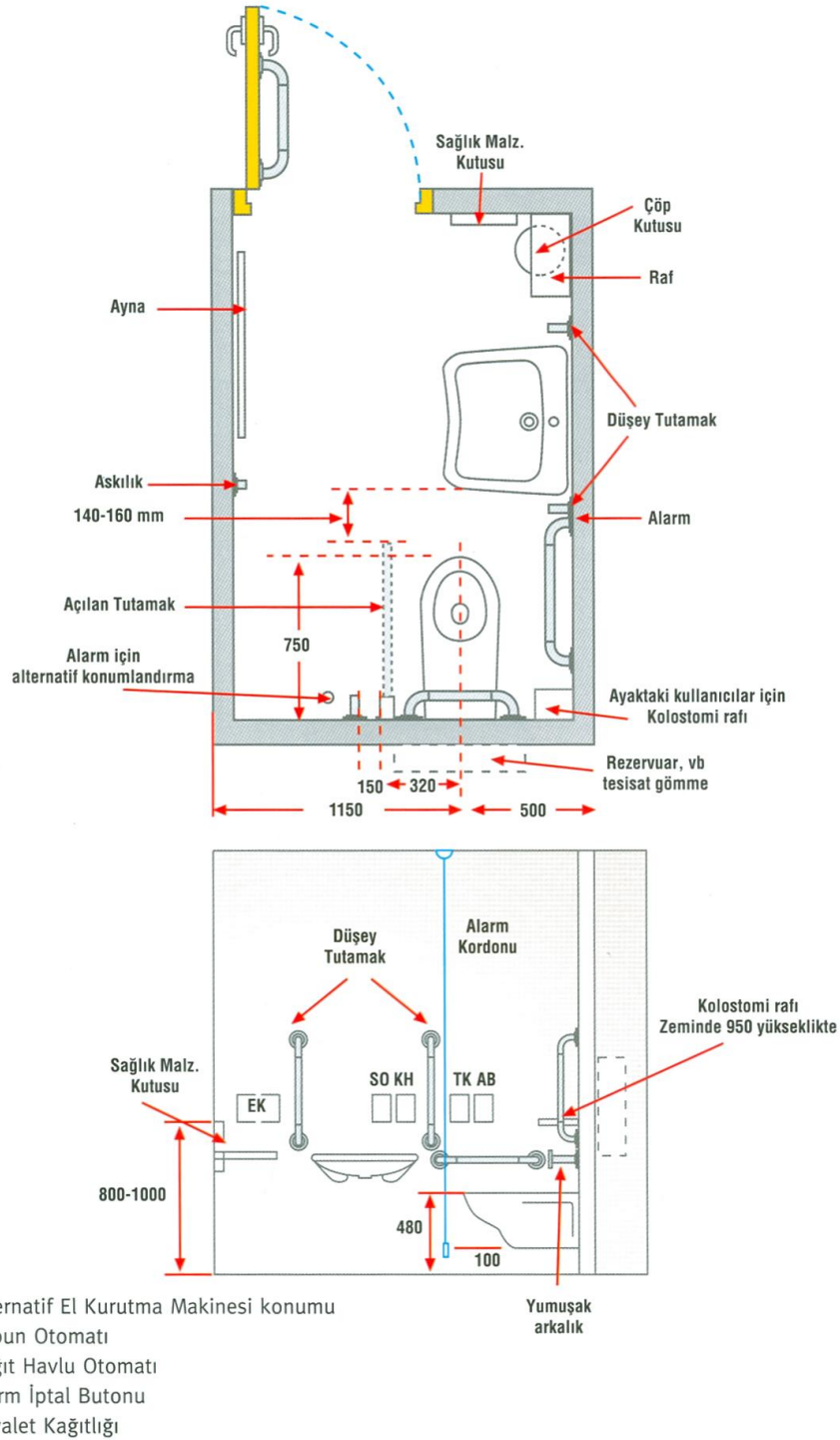
Koridorlar: 180 cm genişliğinde ve engellerden arındırılmış olmalıdır. İdeal olanı, radyatör ve yangın alarm vb. ekipmanların gömme yapılmasıdır. Koridor ve hollerde en önemli konu, özürli bireyin özellikle tekerlekli sandalye kullanıcısının, koridor veya hole girdikten sonra, ilk kapıyı kapatarak ikincisini açmasına olanak sağlamasıdır. Bunun için gereken mesafe, 2xkapı genişliği+157 cm'dir.

Asansörler: Tekerlekli sandalye ve diğer kişilerle birlikte olabilecek kabin ölçüsü 200x140 cm'dir. Yalnızca tekerlekli sandalye ve refakatçisinin kullanılabileceği en az kabin ölçüsü 110x140 cm'dir.

Merdivenler: İyi tasarlanmış bir merdiven, yaşlılar ve yardım ile yürüyen kişiler için güvenli olmalıdır. Merdivenlerde yaşanan en büyük sıkıntılardan biri riht yüksekliklerin eşit olmaması, açık alınlık, çıkıntılı burunlar bırakılmasıdır

Tuvaletler: Engelli tuvaleti en az ölçüsü 165x180 cm olmalıdır. 60 cm uzunluğunda yatay veya 15 derece açılı tutamak, 60 cm uzunluğunda dik tutamak ve hareketli tutamak uygun konumlandırılmalıdır.

Anahtar ve priz yükseklikleri: Duvar prizi 40-100 cm, sabit kablolu cihazlar (elektrikli ocaklar, duvar ısıtıcıları vb.) 40-120 cm, anahtar ve el ile ayarlama yapılacak düğmeler 75-120 cm, basma butonları 120 cm'den daha alçak, kontrol düğmeleri 120-140 cm aralığında konumlandırılmalıdır.

Unutulmamalıdır ki yapı, ancak bir engelli için tasarlandığı takdirde herkes için uygun olabilecektir.

Özürölüler Yasası'nın bir maddesi erişebilirlik ve ulaşılabilirlik konusunda ' Ülke yedi yıl içerisinde bu sorunları çözer.' demekte. Uygulamaların gerçekleştirilmesi için tanınan yedi yıllık süre 7 Temmuz 2005 tarihinde başlamıştır. Bu konudaki en büyük görev yerel yönetimlere düşmektedir. Bu düzenlemeler, belediyeler ve ilgili diğer kamu kurum ve kuruluşlarınca hazırlanacak eylem planları doğrultusunda gerçekleştirilecektir. Eylem planları, kısa vadeli (2005–2007), orta vadeli (2008–2010) ve uzun vadeli (2011–2012) olarak belirlenecek, bu planlar dâhilinde hazırlanacak yıllık raporlar İçişleri Bakanlığı ve Başbakanlık Özürölüler İdaresi Başkanlığı tarafından takip edilerek değerlendirilecektir. Belediyeler bu düzenlemelerin Türk Standartları Enstitüsünün ilgili standartlarına uygun olmasına dikkat edecekler, satın alacakları, kiralayacakları veya denetimlerinde bulunan toplu taşıma araçlarının engellilerin kullanımına uygun olmasını sağlayacaklardır. Ayrıca, ' Kamu kurum ve kuruluşlarının kullandıkları yapılar da anılan süre içerisinde özürölülerin kullanımına uygun hale getirilecektir.' denmekte. Bu plana göre kısa ve orta vadeli çalışmalar tamamlanmış, önümüzdeki yıl içinde de uzun vadeli çalışmaların bitmesi gerekiyor. Ancak henüz gözle görülür bir gelişme sağlandığı söylenemez. Yasada bunların yapılmaması durumunda ne olacağına dair bir bilgi bulunmamakta.

Hollanda Hükümeti 2004 yılında tüm ülkenin "0" Sıfır Engelli olduğunu ilan etti.

Yani ülkedeki her bir sakatın istediğinde, sakat olmayanların da rahatça gidebildikleri her yere gidebildiğini ve bu nedenle de engelsiz ülke olduğunu ilan etti.

Türkiye'nin en zengin şehrinde yaşıyorum. şehrin ise en zengin ilçelerinden birinde çalışıp, birinde oturmaktayım. Ancak engelli biri ne evimden çıkabilir, ne toplu taşıma aracına binip, işime ulaşabilir. Hadi ulaştı diyelim maalesef ofisime çıkamaz. Bir insan olarak engelli insanlara yapılan bu işkenceden utanıyorum, peki bir mimar olarak ne yapıyorum?

2008 Tarihinde TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi bünyesinde düzenlenen, 'Özürölüler ve Yaşlılar İçin Ulaşılabilir Çevre Tasarımı' adlı sempozyumdan ve bu sempozyum için, Y. Mimar Şükrü Sürmen tarafından hazırlanmış kitapçıktan faydalanarak ve İstanbul İmar Yönetmeliği dikkate alınarak hazırlanmıştır.

Seda Bilir